

УДК 338:655

ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Л.П. Стеців

Розглядається динаміка завантаження виробництва поліграфічних підприємств ВО "Поліграфкнига" за 1993–1997 рр., досліджуються основні чинники значного недовикористання виробничих потужностей та окреслюються напрямки можливого розв'язання даної проблеми.

Рассматривается динамика загрузки производства полиграфических предприятий ВО "Поліграфкнига" за 1993–1997 гг., исследуются основные факторы значительного недоиспользования производственных мощностей, намечаются направления возможного решения данной проблемы.

Соціально-економічна криза в Україні набула затяжного характеру. Однією з причин такої ситуації є проблеми адаптації підприємств до ринкових умов господарювання, недоліки їх цінової і товарної політики, низький рівень маркетингу, зниження сукупного попиту та реальних доходів населення.

За таких умов і чинників спостерігається значний спад виробництва в усіх галузях народного господарства. В поліграфії, зокрема, це проявляється в різкому падінні тиражів усіх видів друкованої продукції, зменшенні кількості назв книжкових видань та образотворчої продукції, законсервуванні високопродуктивного обладнання. Це істотно впливає на завантаження виробничих потужностей поліграфічних підприємств, про що свідчать статистичні дані ВО "Поліграфкнига". Так, у цілому по об'єднанню рівень використання виробничих потужностей за останні п'ять років зменшився з 76,6 до 46,6%. Зокрема, на головному підприємстві в 1997 р. він становив 45,9%, що майже вдвічі менше, ніж у 1993 р. З 70,0 до 43,4% зменшилося використання потужностей Харківської книжкової фабрики "Глобус".

Однак на окремих підприємствах об'єднання спостерігаються і позитивні тенденції в динаміці завантаження виробництва. Так, у 1997 р. рівень використання виробничих потужностей у КТ "Київська нотна фабрика" був найвищим по об'єднанню і становив 88,2%, (у 1993 р. 66,8%). Достатньо стабільним є рівень використання потужностей Харківської друкарні № 2, де різниця між показниками двох суміжних років за останнє п'ятиріччя не перевищувала $\pm 3\%$.

Зменшення місткості ринку друкованої продукції зумовило необхідність законсервування високопродуктивної поліграфічної техніки. Це призвело до зменшення величини

виробничих потужностей. Так, сумарна виробнича потужність ВО "Поліграфкнига" за станом на 1 січня 1993 р. складала 4090,8 млн.ф./в ф. 60х90 см., а на 1 січня 1998 р. — лише 1653,0 млн.ф./в ф. 60х90 см. КТ "Київська нотна фабрика", Харківська книжкова фабрика ім.Фрунзе та друкарня № 2 за цей період скоротили свої виробничі потужності майже втричі, а Головне підприємство та АТ "Книга" — приблизно у два рази. За нашими розрахунками, лише 25% загальної суми зменшення викликане вибуттям основних фондів, а решта — зміною номенклатури продукції. Зокрема, середня тиражність книжково-журнальної продукції скоротилась по об'єднанню за останні п'ять років приблизно в чотири рази. Спостерігається значне зменшення тиражів і образотворчої продукції.

Наведені вище дані свідчать про те, що величина виробничої потужності та рівень її використання тісно пов'язані з ринковими факторами і відображають соціально-економічний стан країни.

Сьогодні, в умовах кризи виробництва, проблему ускладнюють застаріла технічна база і технологічна відсталість більшості наявних основних фондів. В Україні близько 40% основних виробничих фондів функціонує понад двадцять років, ще стільки ж — від десяти до двадцяти років. У поліграфії частка основного технологічного обладнання, яке експлуатується в галузі понад десять років, становить 70–80%. Більшість устаткування морально спрацьована і не може забезпечити випуск продукції необхідного рівня якості.

Але, незважаючи на гостру потребу в проведенні технічного переозброєння й реконструкції діючих підприємств, активізації їх інноваційної діяльності, здійснити це на практиці нелегко. Як свідчать дослідження, протягом останніх років спостерігається стійка негативна тенденція скорочення обсягів оновлення основних виробничих фондів підприємств. Так, на підприємствах ВО "Поліграфкнига" коефіцієнт оновлення машин і устаткування за 1993–1997 рр. зменшився приблизно в 10 разів. Зокрема, на головному підприємстві величина його зменшилася з 5,7 до 0,4%. На Харківській книжковій фабриці "Глобус" за останні чотири роки щорічне оновлення не перевищувало 1,0%. Слід зауважити, що в 1997 р. практично не оновлювались основні фонди АТ "Київська книжкова фабрика", Білоцерківської книжкової фабрики та Харківської книжкової фабрики ім.Фрунзе.

Негативні тенденції у сфері оновлення основних виробничих фондів переважно пов'язані з відсутністю необхідних фінансових ресурсів. Інвестиційна політика в Україні характеризується швидким зменшенням абсолютного обсягу накопичення, суттєвим падінням його частки в національному доході, різким скороченням бюджетних асигнувань. Крім того, вади в амортизаційній політиці призвели до зменшення розміру амортизаційного фонду — основного власного джерела фінансування процесу оновлення.

В цілому причини недовикористання виробничих потужностей підприємств досить тісно взаємопов'язані і становлять складний комплекс причинно-наслідкових зв'язків. Розв'язання цього комплексу проблем з метою розвитку виробництва потребує реалізації заходів двох напрямків. Перший передбачає вдосконалення організації економічної системи держави на основі вирішення теоретичних і прикладних питань цієї складної проблеми. Другий напрям заходів повинен забезпечити налагодження на рівні галузі системи управління виробничим потенціалом, охоплюючи недержавні структури, і знайти реальні важелі оптимізації використання наявних виробничих потужностей на рівні підприємства.